

Znanje i stavovi zdravstvenih djelatnika Županijske bolnice Zenica (Federacija Bosne i Hercegovine) o HIV infekciji

Knowledge and Attitudes of Healthcare Workers in the Cantonal Hospital Zenica (Federation of Bosnia and Herzegovina) about HIV Infection

Larisa Jovanović^{1,2}, Lejla Čalkić²

¹ Medicinska škola Zenica, Crkvice bb, 72 000 Zenica, Bosna i Hercegovina

² Sveučilište/Univerzitet „Vitez“ Fakultet zdravstvenih studija, Školska 23, 30 000 Travnik, Bosna i Hercegovina

Sažetak

Uvod: Pojavom HIV epidemije u svijetu se javlja sve veća zabrinutost i strah zdravstvenih djelatnika zbog mogućeg inficiranja pri obavljanju profesionalnih djelatnosti.

Svrha: Svrha je istraživanja analizirati razinu znanja i stavove zdravstvenih djelatnika o HIV infekciji, korelaciju i njihov utjecaj na smanjenje stigme i diskriminacije.

Metode: Prospektivno istraživanje provedeno je dragovoljnim i anonimnim anketiranjem djelatnika triju odjela Županijske bolnice Zenica tijekom 2024. godine. Stavovi su ispitani pomoću modificirane Likertove ljestvice s tri ponuđena odgovora. Statistička analiza napravljena je korištenjem hi-kvadrat testa ($p < 0,05$). Za određivanje koeficijenta korelacije varijabla „znanje“ i „stavovi“ koristio se Pearsonov koeficijent korelacije.

Rezultati: U istraživanju je sudjelovalo 120 djelatnika (59,2 % žena). Prosječna starost ispitanika jest 35 godina. Prema zanimanju najviše je medicinskih sestara (74,1 %). Prosječna je duljina radnog staža 11 godina. Većina djelatnika nije imala HIV edukaciju i smatraju da im je potrebna ($p < 0,05$). Uprkos relativno dobrom znanju o HIV-u ($p < 0,05$), postoji prisustvo nekih stigmatizirajućih stavova. Korelacija znanja i stavova (0,136) otkriva kompleksnu sliku u kojoj samo posjedovanje znanja nije dovoljno za oblikovanje pozitivnih stavova ($p > 0,05$).

Zaključak: Kontinuirana edukacija zdravstvenih djelatnika mora uključivati više od jednostavnog prijenosa informacija. Potrebno je oblikovanje stavova kroz senzibilizaciju, razvoj empatije i profesionalne etike.

Glavne riječi: HIV infekcija, zdravstveno osoblje, etika

Kratak naslov: Znanje i stavovi zdravstvenih djelatnika o HIV infekciji

Abstract

Introduction: By appearance of the HIV epidemic in the world has led to increasing concern and fear among healthcare workers due to possible infection while performing professional activities.

Aim: This research aims to analyze the level of knowledge and attitudes of healthcare professionals about HIV infection, correlation, and their influence on reducing stigma and discrimination.

Methods: Prospective research conducted through a voluntary and anonymous survey of employees of three departments of the Zenica County Hospital, during 2024. Attitudes were examined using a modified three-point Likert scale. Statistical analysis was performed using the chi-square test ($p < 0.05$). To determine the correlation coefficient of the variables "knowledge" and "attitudes", the Pearson correlation coefficient was used.

Results: The study involved 120 employees, 59.2% female. The average age of employers was 35 years. By profession, the majority were nurses (74.1%). The average length of service was 11 years. Most employees had no HIV education and believed that they needed education ($p < 0.05$). Despite relatively good knowledge about HIV ($p < 0.05$), there is the presence of some stigmatizing attitudes. The correlation between knowledge and attitudes (0.136) reveals a complex picture in which the mere possession of knowledge is not enough to form positive attitudes ($p > 0.05$).

Conclusion: Continuous education of healthcare workers must go beyond simple information transfer. It is necessary to shape attitudes through sensitization, development of empathy, and professional ethics.

Keywords: HIV infection, Healthcare Workers, Ethics

Short title: Knowledge and Attitudes of Healthcare Workers about HIV Infection

Received / Primitljeno April 3rd 2025 / 3. ožujka 2025.;

Accepted / Prihvaćeno September 8th 2025 / 8. rujna 2025.;

Autor za korespondenciju/Corresponding author: Prof. dr. sc. Lejla Čalkić, dr. med. 72 000 Zenica, Fra Grge Martića 14c, Bosna i Hercegovina, e-mail: lejla_calkic@hotmail.com, Tel: 00 387 61 797 197

Uvod

Infekcija virusom humane imunodeficijencije (engl. Human Immunodeficiency Virus, HIV) s posljedičnim manjkom imuniteta (engl. Acquired Immunodeficiency Syndrome, AIDS) pandemijski se proširila diljem svijeta, a njezino sprečavanje i kontrola predstavljaju javnozdravstveni izazov.

Prema izvješću Svjetske zdravstvene organizacije (engl. World Health Organization, WHO) i Zajedničkog programa Ujedinjenog naroda za AIDS (engl. United Nations Programme on HIV/AIDS, UNAIDS) u svijetu je krajem 2022. godine bilo oko 39 milijuna ljudi koji žive s HIV infekcijom

(engl. People Living with HIV/AIDS, PLHIV), od toga oko dva milijuna u europskoj regiji. Područje zapadnog Balkana ima prevalenciju manju od 0,1 %. Sve zemlje u tom području imaju manje od 1 000 prijavljenih osoba od početka epidemije, s izuzetkom Srbije [1, 2, 3].

Prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo do kraja 2022. godine u Republici Hrvatskoj prijavljeno je 2 017 osoba s HIV infekcijom, od kojih je njih 613 oboljelo od AIDS-a. U posljednjih pet godina prosječan broj godišnjih novodijagnosticiranih slučajeva iznosi 95 (raspon 75 – 113), što stopom 2,9/100 000 stanovnika Hrvatsku svrstava među zemlje s niskom učestalošću HIV infekcije (3,7/100 000 je prosjek za zemlje EU/EEA u 2021. godini) [4].

Prema podacima Instituta za javno zdravlje „Dr. Milan Jovanović Batut“ u Republici Srbiji su registrirane 4 524 HIV pozitivne osobe, od kojih su 2 152 oboljele, dok su 1 192 osobe umrle od AIDS-a [5, 6]. Broj novih slučajeva u Sloveniji 2022. godine jest 42, što je porast u odnosu na prethodne godine [7]. U Crnoj Gori s HIV infekcijom trenutno živi oko 400 osoba [8].

Bosna i Hercegovina (BiH) ima nizak broj zaraženih. Do kraja 2023. godine registrirano je 196 zaraženih osoba. U Federaciji BiH 1994. – 2023. ukupno je 337 HIV slučajeva, od toga 135 uključuje AIDS, a 57 je osoba preminulo. Većina oboljelih su muškarci (88,7 %), s dominacijom starosnih skupina od 20 do 39 godina. Dominantan je put prijenosa heteroseksualni kontakt (56,1 %) [9].

Pojavom HIV epidemije u svijetu se javlja sve veća zabrinutost i strah zdravstvenih djelatnika zbog mogućeg inficiranja pri obavljanju profesionalnih djelatnosti. Osnovni razlozi za strah i zabrinutost svakako su neznanje, nedovoljno poznavanje putova prijenosa virusa i mjera prevencije. Iako se zdravstveni djelatnik može zaraziti kao i svi ostali spolnim putem, ovdje se izrazito misli na kontakte s virusom do kojih dolazi za vrijeme obavljanja profesionalnih djelatnosti [10].

Danas, 40 i više godina nakon HIV otkrića i pojave HIV epidemije, znanost je pronašla odgovore na mnoga pitanja o prevenciji (osim cjepiva) i liječenju bolesti, ali još uvijek se suočava s problemom stigme i diskriminacije povezane s bolešću, koje je prate od samih početaka [11].

Stigma je negativno obilježavanje, žig ili znak srama koji se pridružuje nekoj osobi, a taj proces dovodi do društvene marginalizacije, diskriminacije i odbacivanja. Stigma i diskriminacija vezane za HIV najveće su smetnje u prevenciji širenja virusa, osiguranja odgovarajuće skrbi, potpore i liječenja. Stigmatizacija ne zaobilazi ni oboljele unutar zdravstvenog sustava, što negativno utječe na mjere prevencije i dobivanje adekvatne zdravstvene skrbi ključne za postizanje optimalne kvalitete života osoba koje žive s HIV infekcijom. Prisustvo stigme u zdravstvenih djelatnika nije opravdano jer negativno utječe na kvalitetu pružene zdravstvene skrbi [11].

Planirana i kontinuirana edukacija zdravstvenih djelatnika mora biti usmjerena prema podizanju razine znanja, izmjeni negativnih stavova i predrasuda, kao i shvaćanju značaja provođenja preporučenih mjera predostrožnosti u svakodnevnom radu i prevenciji samopovređivanja [12].

Cilj je rada analizirati razinu znanja i stavova zdravstvenih djelatnika Županijske bolnice Zenica (Federacija Bosne

i Hercegovine) u svezi s HIV infekcijom i njihov utjecaj na etičke dileme, stigmatu i diskriminaciju HIV pozitivnih osoba.

Ispitanici i metode istraživanja

Prospektivno istraživanje provedeno je u Županijskoj bolnici Zenica tijekom 2024. godine. Sudjelovalo je 120 zdravstvenih djelatnika s Odjela za zarazne bolesti, kirurgiju i ginekologiju. Ispitanici su zdravstveni djelatnici oba spola, svih dobnih skupina i zdravstvenih profila koji su dali informirani pristanak. Etičko povjerenstvo zdravstvene ustanove odobrilo je istraživanje.

U istraživanju je korišten samostalno konstruirani anketni upitnik podijeljen u tri dijela. Prvi dio obuhvatio je osnovne sociodemografske karakteristike ispitanika (spol, starost, zanimanje, duljinu radnog staža) te pitanja o prethodnom iskustvu i HIV edukaciji. Drugi dio upitnika sadržavao je deset pitanja usmjerenih na procjenu znanja o HIV infekciji. Treći dio upitnika sadržavao je deset pitanja o stavovima prema HIV pozitivnim osobama. Stavovi su procjenjivani koristeći se modificiranom Likertovom ljestvicom s tri ponuđena odgovora. Na pitanja u anketnom upitniku ispitanici su odgovarali s „Da“ ili „Ne“.

Podaci su obrađeni u programu SPSS v21. Za testiranje statističke značajnosti odgovora u anketi korišten je χ^2 test ($p < 0,05$). Za određivanje koeficijenta korelacije varijabla „znanje“ i „stavovi“ koristio se Pearsonov koeficijent korelacije. Rezultati su prikazani pomoću tablica i grafikona te su izraženi numerički i u postocima.

Rezultati

U istraživanju je sudjelovalo 120 zdravstvenih djelatnika: 42 (35 %) s Odjela za infektivne bolesti, 45 (37,5 %) s Odjela za kirurške bolesti i 33 (27,5 %) s Odjela za ginekologiju i porodništvo. Prema spolu, ukupno je sudjelovala 71 (71/120; 59,2 %) ženska ispitanica. Prosječna starost ispitanika iznosi oko 35 godina.

Prema zanimanju, najviše je medicinskih sestara i diplomiranih medicinskih sestara (89/120; 74,1 %). Zanimanje ispitanika prikazano je u Grafikonu 1.

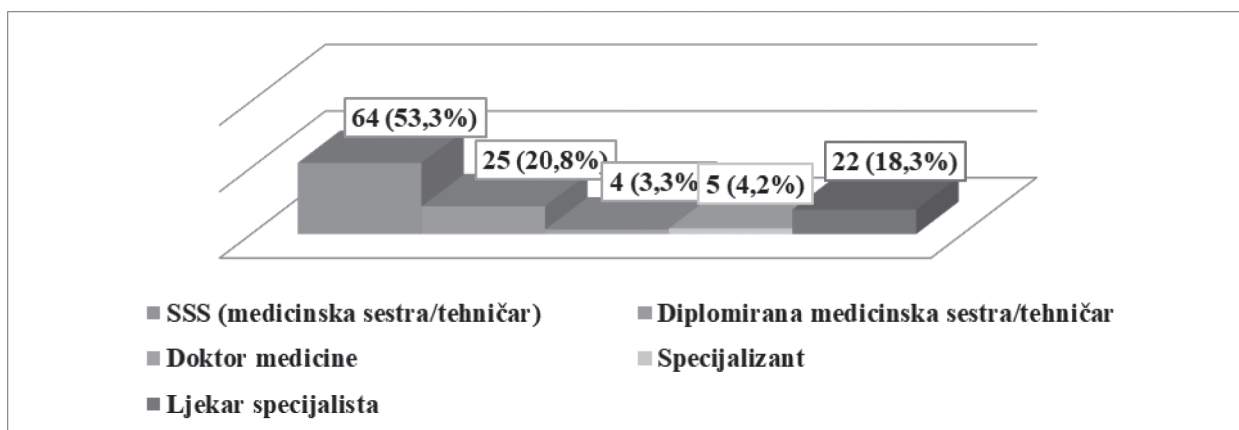
HIV edukaciju imalo je 37 (37/120; 30,8 %) ispitanika. Iskustvo u radu s HIV pozitivnim pacijentima imao je 21 ispitanik (21/120; 17,5 %), a 107 ispitanika (107/120; 89,2 %) izjasnilo se da im je potrebna dodatna edukacija.

Najveći broj ispitanika ima 11 – 15 godina radnog staža u struci (54/120; 45 %). Prosjek godina radnog staža iznosi oko 11 godina (Grafikon 2.).

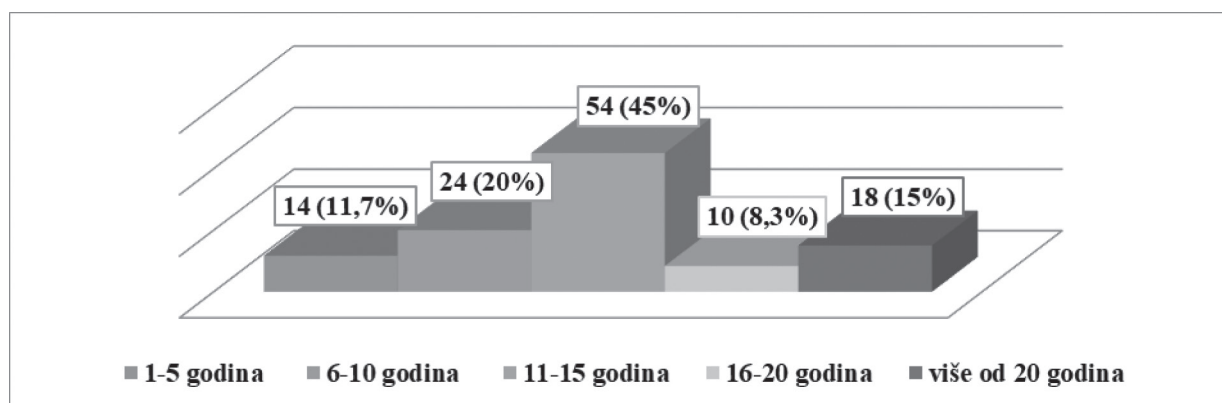
Testiranje znanja i statističko testiranje zdravstvenih djelatnika o HIV infekciji prikazano je u Tablici 1.

Testiranje stavova zdravstvenih djelatnika prema HIV pozitivnim osobama prikazano je u Tablici 2.

Statističko testiranje varijabla „znanje“ i „stavovi“ zdravstvenih djelatnika Pearsonovim koeficijentom korelacije iznosi 0,136, što označava neznatnu povezanost i signifikantnost (0,139). Ovo je znatno iznad uobičajenog praga ($p > 0,05$) (Tablica 3.).

GRAFIKON 1. Zanimanje ispitanika triju odjela Županijske bolnice Zenica

GRAFIKON 2. Radni staž ispitanika triju odjela Županijske bolnice Zenica

TABLICA 1. Testiranje znanja 120 zdravstvenih djelatnika o HIV infekciji

Br.	TESTIRANJE ZNANJA	T (%)	M	SD	p
1.	Je li HIV uzročnik AIDS-a?	108 (90.0)	1.20	0.603	0.000
2.	Znači li pozitivan anti-HIV prethodni kontakt s HIV-om?	94 (78.3)	1.38	0.745	0.069
3.	Najčešći put prijenosa HIV-a?	74 (61.7)	1.41	0.542	0.067
4.	Može li se HIV prenijeti svakodnevnim kontaktima?	105 (87.5)	2.13	0.332	0.000
5.	Je li HIV infekcija smrtonosna ili kronična bolest?	84 (70.0)	1.95	0.548	0.000
6.	Prevenција HIV prenošenja seksualnim putem u općoj populaciji?	111 (92.5)	2.08	0.264	0.000
7.	U prevenciji HIV prenošenja s majke na novorođenče najvažnije je?	98 (81.7)	1.96	0.438	0.000
8.	Postekspozicijska profilaksa smanjuje rizik od HIV-a?	75 (62.5)	1.66	0.510	0.001
9.	Kad je idealno započeti postekspozicijsku profilaksu?	106 (88.3)	1.88	0.322	0.000
10.	Kako se postiže prevencija HIV infekcije kod zdravstvenih djelatnika?	102 (85.0)	2.00	0.389	0.000

Legenda: T (%) broj točnih odgovora (postotak); M aritmetička sredina; SD standardna devijacija; p statistička značajnost

TABLICA 2. Testiranje stavova zdravstvenih djelatnika prema HIV infekciji

Br.	TESTIRANJE STAVOVA	P (%)	M	SD	p
1.	Imate li strah u radu s HIV pozitivnim osobama?	97 (80.8)	1.94	0.436	0.145
2.	Želite li raditi s HIV pozitivnim osobama?	89 (74.2)	1.86	0.490	0.002
3.	Koristite li zaštitna sredstva u radu uvijek ili samo sa zaraznim pacijentima?	99 (82.5)	2.83	0.382	0.000
4.	Vraćate li kapicu na upotrijebljenu iglu?	54 (45.0)	2.29	0.726	0.000
5.	Osuđujete li HIV pozitivne osobe?	81 (67.5)	1.50	0.778	0.000
6.	Treba li prisilno hospitalizirati HIV pozitivne osobe?	87 (72.5)	1.28	0.448	0.000
7.	Trebaju li se svi HIV pozitivni bez obzira na bolest hospitalizirati na infektivnom odjelu?	81 (67.5)	1.48	0.744	0.000
8.	Jesu li HIV pozitivni danas stigmatizirani?	16 (13.3)	2.48	0.722	0.000
9.	Može li zdravstveni radnik odbiti liječenje HIV pozitivne osobe?	105 (87.5)	1.23	0.614	0.000
10.	Trebaju li se zdravstveni radnici redovito testirati na HIV?	0 (0.0)	3.00	0.000	0.000

Legenda: P (%) pozitivan stav (postotak) ispitanika; M aritmetička sredina; SD standardna devijacija; p statistička značajnost

TABLICA 3. Korelacija zbirnih rezultata znanja i stavova zdravstvenih djelatnika

		STAVOVI
ZNANJE	Pearson korelacija/Correlation	0.136
	Sig. (2-tailed)	0.139
	Sum of Squares and Cross-products	0.595
	Covariance	0.05
	N	120

Legenda: Pearson korelacija/Correlation korelacija varijabli; Sig. (2-tailed) signifikantnost korelacije; Covariance zadana signifikantnost; N broj ispitanika

Rasprava

Spolno prenosive bolesti, više nego bilo koji tjelesni poremećaji, donose osjećaj stida, poniženja, nezaštićenosti i straha. Stigmatizacija ne zaobilazi ni oboljele unutar zdravstvenog sustava, što negativno utječe na mjere prevencije i dobivanje adekvatne zdravstvene skrbi koja je ključna za postizanje optimalne kvalitete života osoba s HIV infekcijom. Prisustvo stigme u zdravstvenih djelatnika nije opravdano jer negativno utječe na kvalitetu zdravstvene skrbi [13].

U anonimnom i dobrovoljnom istraživanju znanja i stavova zdravstvenih djelatnika o HIV infekciji sudjelovalo je 120 ispitanika Županijske bolnice Zenica. Prema spolu, ukupno je sudjelovalo 59,2 % ispitanica. Prosječna starost ispitanika jest oko 35 godina. Prema zanimanju, najviše je (74,1 %) medicinskih sestara i diplomiranih medicinskih sestara (bakalaureat/bachelor sestrištva). Prosječna duljina radnog staža svih ispitanika iznosi 11 godina. Oko 83 % ispitanika nikad nije imalo HIV edukaciju; 89,2 % ispitanika smatra da im je potrebna dodatna edukacija; 82,5 % njih nije radilo s HIV pozitivnim osobama ($p < 0,05$).

Znanje se procjenjivalo na temelju pitanja o načinu prijenosa HIV infekcije, riziku i provođenju Standardnih mjera zaštite. Da je HIV uzročnik AIDS-a zna 90 % ispitanika, a oko 78 % ispitanika zna da prisustvo antitijela znači kontakt s HIV pozitivnom osobom. Oko 61 % ispitanika smatra da je najčešći put HIV prijenosa seksualni kontakt, a oko 36 % njih misli da je putem krvi. Oko 87 % ispitanika smatra da se HIV ne prenosi uobičajenim socijalnim kontaktima. Ukupno 70 % ispitanika smatra da je HIV infekcija kronična bolest. Prevencija se kod zdravstvenih djelatnika postiže nošenjem zaštitne opreme (85 %), a kod incidenta i dokazane HIV pozitivnosti provodi se postekspozicijska profilaksa (PEP). Oko 88 % ispitanika zna da se PEP provodi u prva 24 sata. Većina pojedinačnih odgovora na pitanja o poznavanju obilježja HIV infekcije statistički je značajna ($p < 0,05$), osim u dvama pitanjima u kojima nema statističke značajnosti.

Ispitivanje stavova zdravstvenih djelatnika prema HIV pozitivnim osobama u Županijskoj bolnici Zenica pokazalo je da: oko 81 % njih osjeća malo straha; oko 26 % ispitanika ne želi raditi s HIV pozitivnim osobama; oko 24 % njih osuđuje HIV pozitivne osobe; oko 28 % ispitanika misli da je potrebna prisilna hospitalizacija; da se pacijenti hospitaliziraju samo na infektivnom odjelu smatra oko 33 % ispitanika. Oko 82 % ispitanika uvijek se koristi zaštitnim sredstvima, ali kapicu na iglu ne vraća 55 % ispitanika.

U istraživanju znanja i stavova 81 zdravstvenog djelatnika Županije Središnja Bosna, 2021. godine, o HIV infekciji sudjelovali su djelatnici primarnih zdravstvenih ustanova: Dom zdravlja Bugojno, Gornji Vakuf i Donji Vakuf. Ukupno 70 % ispitanika bilo je ženskog spola. Oko 86 % čine medicinske sestre i diplomirane medicinske sestre, prosječne starosne dobi 34 godine, s oko 11 godina radnog staža u struci. Samo 57 % ispitanika smatra se spremnim i dovoljno educiranim za skrb HIV pozitivne osobe, a ostali su nesigurni (30 %) ili nisu spremni na to (13 %). Uspoređujući znanje i stavove, pokazalo se da su u pozitivnoj korelaciji, što potvrđuje činjenicu da bolje znanje rezultira boljim/pozitivnijim stavovima i manjom diskriminacijom [14]. Rezultati istraživanja tijekom 2021. godine znatno su bolji u odnosu

na istraživanja o HIV stigmati i diskriminaciji u BiH provedeni-
ma 2011. i 2018. godine [15, 16].

Prije 10-ak godina Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH, Institut za javno zdravstvo i socijalnu politiku Republike Srpske, Globalni fond, UNDP (engl. United Nations Development Programme) i nevladine humanitarne udruge (Partnerstvo za zdravlje, Sida, UNICEF) uz pomoć entitetskih i županijskih HIV/AIDS koordinatora održali su više edukacija o HIV infekciji za sve zdravstvene djelatnike u Primarnoj i Sekundarnoj zdravstvenoj skrbi Bosne i Hercegovine. Ovo je rezultiralo povećanjem razine znanja i promjenom stavova u odnosu na prethodne godine. Projekt edukacije trajao je nekoliko godina, ali se s prestankom donacija ugasio. Nedostatak resursa, uključujući opremu, i nedostatak zdravstvenih djelatnika, predstavljaju prepreke za pružanje adekvatne skrbi osobama koje žive s HIV infekcijom. Poboljšana komunikacija u multidisciplinarnom zdravstvenom timu, kao i kontinuirana edukacija zdravstvenih djelatnika mogu ponuditi poboljšanu i integriranu skrb prema osobama koje žive s HIV infekcijom [9].

Statistika rezultata istraživanja u Županijskoj bolnici Zenica pokazala je da zdravstveni djelatnici posjeduju relativno dobro znanje o HIV-u, ali su neki stavovi neutemeljeni. Oni koji su svjesni da HIV uzrokuje AIDS češće izražavaju osudu prema HIV pozitivnim osobama i smatraju da imaju pravo odbiti liječenje i skrb ovih pacijenata. Ove situacije ukazuju na prisustvo stigmatizirajućih stavova. Vrijednost 0,136 sugerira slabu korelaciju između znanja i stavova, što znači da, iako postoji blaga tendencija da s povećanjem znanja dolazi do poboljšanja stavova, ova značajnost (0,139) nije ni blizu zadanoj statističkoj značajnosti.

Studija u Istanbulu provedena na 405 zdravstvenih djelatnika, uključujući 251 medicinsku sestru i 154 liječnika, pokazala je da 86 % liječnika i 69 % medicinskih sestara nema osnovno obrazovanje o HIV infekciji. Više od 11 % medicinskih sestara i 8,4 % liječnika izjavilo je da se HIV može prenijeti rukovanjem ili disanjem u zajedničkom okolišu. Stigma izazvana strahom značajno se razlikuje prema godinama, obrazovanju, zanimanju i radnom iskustvu ispitanika. Studija pokazuje da, ako liječnici i medicinske sestre dobiju adekvatnu i sveobuhvatnu obuku o HIV infekciji, formiranje stigme i njezin razvoj mogu se spriječiti [10].

Stigma i diskriminacija obeshrabruju ljude u riziku infekcije da se testiraju i potraže zdravstvene usluge. HIV pozitivne osobe nerijetko izbjegavaju otkrivanje svojeg statusa zbog straha od osude i odbacivanja. Posebno zabrinjava činjenica da stigma i diskriminacija nisu prisutne samo u širem društvenom kontekstu, već i unutar zdravstvenog sustava. Strah zdravstvenog djelatnika od zaraze tijekom profesionalnih djelatnosti dodatno doprinosi stigmatizaciji pacijenata, a nerijetko i njihovu izbjegavanju [17].

Rezultati statističke analize istraživanja u Županijskoj bolnici Zenica 2024. godine ističu potrebu za nastavkom kontinuirane edukacije zdravstvenih djelatnika kako bi se smanjila stigma i poboljšali stavovi prema HIV pozitivnim osobama. Edukacija bi trebala obuhvatiti sve zdravstvene djelatnike, a ne samo one na Odjelu za zarazne bolesti, s ciljem osiguranja sveobuhvatne podrške i zaštite pacijenata.

Edukaciju o HIV infekciji i formiranje pozitivnih stavova potrebno je započeti što ranije, tijekom obrazovanja budućih zdravstvenih djelatnika, tijekom srednje medicinske škole, medicinskih, stomatoloških i svih zdravstvenih fakulteta. Studenti medicine i zdravstvenih studija, kao budući pružatelji zdravstvenih usluga, imaju značajnu ulogu u oblikovanju stavova prema osobama koje žive s HIV/AIDS-om i trebaju posjedovati odgovarajuće znanje o ovoj infekciji. Medicinsko obrazovanje treba biti usmjereno na njegovanje ispravnih stavova i rješavanje stigme koja potkopava rezultate prevencije i liječenja osoba koje žive s HIV infekcijom [18, 19].

Zaključak

Zaključci istraživanja pokazuju da je potrebna kontinuirana edukacija zdravstvenih djelatnika koja mora uključivati više od jednostavnog prijenosa informacija. Potrebno je usmjeriti na oblikovanje stavova i smanjenje stigme na način da se potiču senzibilizacija, razumijevanje emocionalnih i psiholoških aspekata rada s HIV pozitivnim osobama te razvoj empatije i profesionalne etike.

Nema sukoba interesa.

Authors declare no conflict of interest.

Literatura

- [1] UNAIDS. Global AIDS update. UNAIDS, Geneva, Switzerland, 2020.
- [2] Bokazhanova A, Rutherford GW. The epidemiology of HIV and AIDS in the world. *Review Coll Antropol.* 2006; 30 (Suppl 2): 3–10.
- [3] Hrvatski Zavod za Javno zdravstvo. Svjetski dan AIDS-a 2023. Dostupno na: <https://www.hzjz.hr/sluzba-epidemiologija-zarazne-bolesti/svjetski-dan-aids-a-2023/> (Pristupljeno 20. 4. 2024.).
- [4] Epidemiologija HIV infekcije i AIDS-a u Hrvatskoj. Hrvatski zavod za javno zdravstvo/Aktualnosti/Epidemiologija HIV infekcije i AIDS-a u Hrvatskoj. Dostupno na: <https://www.hzjz.hr/sluzba-epidemiologija-zarazne-bolesti/epidemiologija-hiv-infekcije-i-aids-a-u-hrvatskoj/> (Pristupljeno 2. 6. 2024.).
- [5] Epidemiološka situacija u Srbiji. Institut za javno zdravlje Srbije. Dostupno na: <https://www.batut.org.rs/index.php?content=2917> (Pristupljeno 1. 12. 2024.).
- [6] Stošić MB, Simić DM, Babić DD, Ristić L, Kuruc V. HIV prevalence, knowledge and self-perceived risk of HIV infection among tuberculosis patients in Serbia. *Cent Eur J Public Health.* 2019; 27 (2): 99–105. DOI: 10.21101/cejph.A4950.
- [7] Klavs I, Kustec T, Berlot L, Kastelic Z, Avsec M, Tomažič J, et al. Okužba s HIV v Sloveniji v letu 2023. Okužba s HIV v Sloveniji. 2024: 1–20. Dostupno na: <https://nijz.si/nalezljive-bolezni/oku-zba-s-hiv-v-sloveniji/> (Pristupljeno 30. 12. 2024.).
- [8] Global AIDS Monitoring. Country progress report – Montenegro. Dostupno na: https://www.unaids.org/sites/default/files/country/documents/MNE_2020_countryreport.pdf (Pristupljeno 1. 6. 2024.).
- [9] Zavod za Javno zdravstvo FBiH. Epidemiologija HIV infekcije i AIDS-a u Federaciji Bosne i Hercegovine. Dostupno na: <https://www.zjzjzfbih.>

- ba/wp-content/uploads/2023/12/Epidemiologija-HIV-infekcije-i-AIDS-a-u-Federaciji-BiH.pdf (Pristupljeno 2. 6. 2024.).
- [10] Ornek OK, Tabak F, Mete B. Stigma in Hospital: an examination of beliefs and attitudes towards HIV/AIDS patients, Istanbul. *AIDS Care*. 2020; 32 (8): 1045–51. DOI: 10.1080/09540121.2020.1769833.
- [11] Olaboye LA, Maddocks S, Hanass-Hancock J, Chetty V. HIV-related disability and rehabilitation: perception of health care workers. *Afr J AIDS Res*. 2020; 19 (3): 263–8. DOI: 10.2989/16085906.2020.1812678.
- [12] Kaur P, West RL, Ivankovich MB, Gill CJ, Sabin L. Use of eHealth for HIV Medical Education: a Narrative Review. *Curr HIV/AIDS Rep*. 2021; 18 (3): 247–60. DOI: 10.1007/s11904-021-00553-2.
- [13] Johani AA, Karuppiah K, Mutairi AA, Mutair AA. Narrative Review of Infection Control Knowledge and Attitude among Healthcare Workers. *J Epidemiol Glob Health*. 2021; 11 (1): 20–5. DOI: 10.2991/jeqh.k.201101.001.
- [14] Čalkić L, Velić Delić A, Bajramović-Omeragić L. Znanje i stavovi zdravstvenih djelatnika Srednjobosanske županije (Federacije Bosne i Hercegovine) o HIV-infekciji, tijekom 2020. godine. *Med Jad*. 2022; 52 (1): 35–42. DOI.org/10.57140/mj.52.1.4.
- [15] Bojanić J, Stojisavljević S, Jokić I, i sar. Istraživanje o HIV stigmatizaciji među zdravstvenim radnicima u javnom i privatnom zdravstvenom sektoru u BiH. Javna zdravstvena ustanova Institut za javno zdravstvo Republike Srpske. ZZJZFBiH, 2011.
- [16] Vučina I. Stigmatizacija i diskriminacija HIV pozitivnih osoba i osoba oboljelih od AIDS-a u zdravstvenom sustavu FBiH. Gledišta zdravstvenih djelatnika i pacijenata (specijalistički rad). Zagreb, 2018.
- [17] Spence AB, Wang C, Michel K, Ocampo JM, Kharfen M, Merenstein D, Goparaju L, Kassaye S. HIV Related Stigma among Healthcare Providers: Opportunities for Education and Training. *J Int Assoc Provid AIDS Care*. 2022; 21: 23259582221114797. DOI: 10.1177/23259582221114797.
- [18] Kaladharan S, Daken K, Mullens AB, Jo Durham J. Tools to measure HIV knowledge, attitudes & practices (KAPs) in healthcare providers: a systematic review. *AIDS Care*. 2021; 33 (11): 1500–6. DOI: 10.1080/09540121.2020.1822502.
- [19] Ljubas D, Škornjak H, Ivana Božičević I. Knowledge, attitudes and beliefs regarding HIV among medical students in Zagreb, Croatia. *BMC Med Educ*. 2024; 24 (1): 1004. DOI: 10.1186/s12909-024-05994-y.